

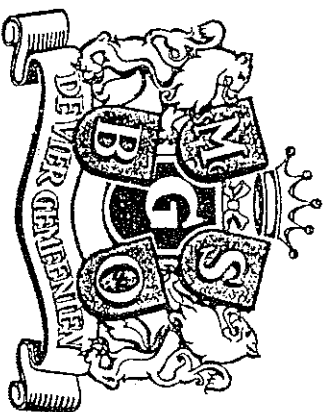
75 jaar N.C.B. Gemonde

1912 - 1987

Een greep uit de geschiedenis van Gemonde
en haar agrarische organisaties

Christ Essens

N.C.B.

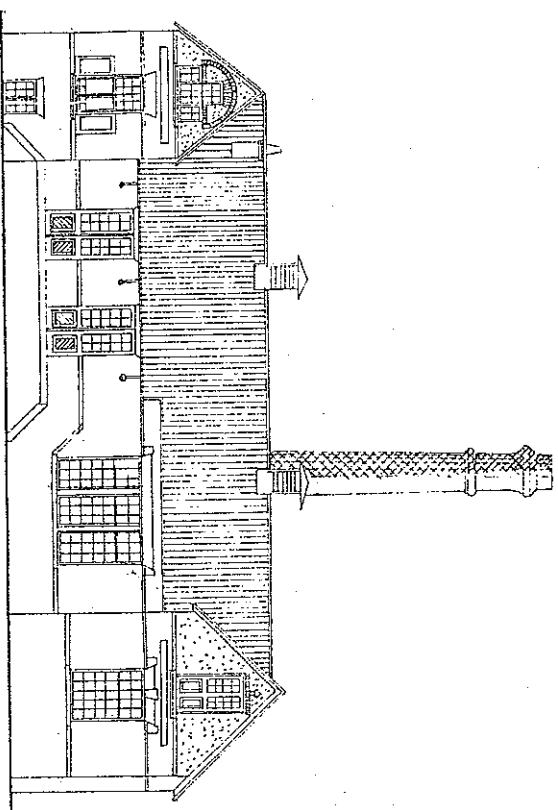

noordbrabantse christelijke
boerenbond

afdeling Gemonde

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Sint Lambertus

Al voor 1900 werden in Noordbrabant diverse coöperatieve zuivelfabrieken opgericht. Door de verwerking van de melk tot boter kreeg de melkveehouder meer geld voor zijn melk. In 1906 werd dit voor de zandgronden maar liefst op 20 tot 25 procent extra inkomsten geschat. In vergelijking met de gehele Brabantse situatie werd

Bouwtekening van de zuivelfabriek uit 1913

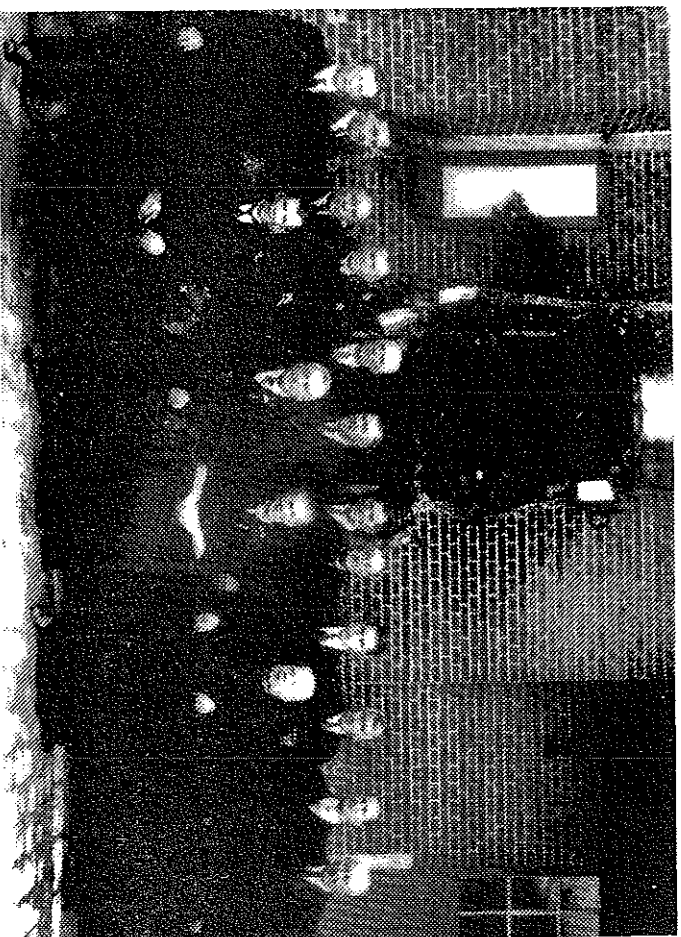
de Gemondse zuivelfabriek vrij laat opgericht. Gemonde was echter geen hekkesluit. De Veghelse naamgenoot werd pas in 1916 opgericht.

In oktober 1913 werd bij de gemeente Sint Michielsgestel de aanvraag voor een hinderwetvergunning voor de te bouwen stoomzuivelfabriek ingediend. Daaruit worden enkele details over de bedrijfsvoering bekend. Doel van de fabriek was het verwerken van melk tot boter. Daarvoor waren in totaal vier arbeiders, "allen mannen", in dienst. Als beweegkracht was een stoommachine van acht paardkrachten aanwezig. De verdere voorzieningen waren zeer eenvoudig. Als kunstmatige verlichting waren petroleumlampen in gebruik, terwijl de aanvoer van verse lucht plaatsvond door tuimelramen.

De boterfabriek startte in 1914. In 1919 was de fabriek voor een bedrag van 25 duizend gulden verzekerd bij de Onderlinge Brandassurantie van de N.C.B.. De boter werd onder een eigen, "wettig gedeponeerd", merk verkocht. De pakjes boter van 1/2 kg waren voorzien van het Gemondse Wapen met als onderschrift "De Vier Gemeenten". Na 1927 was het pakje tevens voorzien van het opschrift "Bekroond met eerste prijs op de groote land- en tuinbouwtentoonstelling te Boxtel aug. 1927". Ook op de achterkant van het jaarverslag over 1939 werd hiermee nog gepronkt.

Uit ditzelfde jaarverslag komen we wat meer te weten over de aanvoer en de verkochte producten. In 1939 werd ruim anderhalf miljoen kilogram aangevoerd. Slechts dertig duizend kilogram daarvan was bestemd voor consumptie, de rest werd tot boter verwerkt.

De toenmalige melkprijs was 4,98 cent per liter. Dit

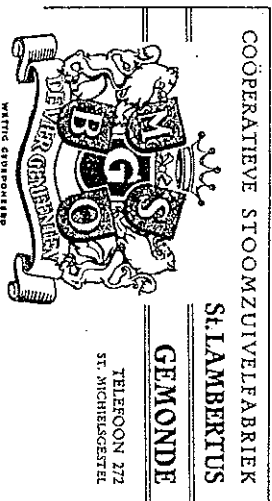
12 ½-jarig jubileum van de zuivelfabriek

Op de eerste rij van links naar rechts Toon van Oirschot, directeur Piet van Mill en echtgenote en pastoor van Doremalen. Midden achterin de voorzitter van de raad van toezicht Piet Bijls

melkgeld werd contant uitbetaald. De melkrijder kreeg voor iedere leverancier elke twee weken een melkzakje mee met daarin de opbrengst van de laatste uitbetalingsperiode.

De bij het boteren vrijkomende ondermelk werd aan de leden teruggeleverd. Dit gold ook voor de niet-verkochte karnemelk. De "boter en gros" werd geleverd aan de botermijn in Den Bosch. Afnemers van "boter en detail", melk en karnemelk waren het Klein Seminarie en het Doofstommen

1261 GUY TELIXBOXTENGUNTING
TOONSTELLING
GROOTE LAND- EN TUINBOUWIEN.
BEKROOND MET DE ERSTE PRIJS EN DE
EERSTE GEMONDSE

1/2 kg.
GEWAARBORGD ZUIVERE
ROOMBOTER

Instituut te Sint Michielsgestel.

De boterfabriek was geen onderafdeling van de Gemondse Boerenbond. Pastoor van Doremalen beschouwde de boterfabriek wel als zodanig. Blijkbaar dachten er nog meer mensen zo over. Naar aanleiding van een vraag van Van Doremalen in deze richting ontspan zich op de jaarvergadering van de Boerenbond van 1939 een discussie over dit onderwerp. Ook het argument dat de Boerenbond niet voorkwam in de statuten van de boterfabriek kon Van Doremalen niet overtuigen.

De Boerenleenbank

In 1917 werd in Gemonde een Boerenleenbank opgericht. Deze was uiteraard geen onderafdeling van de Boerenbond. Ook niet-boeren konden er lid van worden. De bank was aangesloten bij de in 1898 opgerichte Coöperatieve Centrale Boerenleenbank in Eindhoven.

Tussen de agrarische organisaties en de Boerenleenbank bestonden echter wel nauwe banden. De eerste voorzitter van de Gemondse Boerenleenbank was tevens voorzitter van de Boerenbond. Als "middel tot verbetering van de toestand der boeren" werd in de statuten van de Gemondse Boerenbond ook het stichten van leenbanken genoemd. Bij het 25-jarig jubileum van de Boerenbond in 1937 werd de oprichting van de Boerenleenbank hiermee in verband gebracht. De Boerenbond kreeg regelmatig een deel van de winstuitkering van de bank. In 1926 kreeg de Boerenbond bijvoorbeeld 25 gulden als bijdrage voor de zaaimachines.